

דפ רשע

בין הדף היומי ופרשת השבוע

לעולם היו רך קנה

ומזוזות". (תענית כ-כ:)

סיפור זה כטבען של אגדות חז"ל מעורר מספר תמיהות וננסה בהמשך לעמוד על חלקן.

אחת התמיהות המתעוררות היא מסקנת הגמרא היחידה מהסיפור 'לעולם יהא אדם רך קנה'.

לכאורה יכולות להיות מסקנות נוספות לסיפור זה. כגון: 'לעולם אל תהיה דעתו של אדם זחוה עליו כיוון שלמד תורה' או 'אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו' או 'דע כל כלי איזהו אומן שעשאו' וכד'. מדוע, אפוא, בוחרת הגמרא דווקא במסקנה זו? בנוסף, לגופה של מסקנה, קיימים עצים קשים נוספים ומדוע בחרה הגמרא כדימוי דווקא בארז?

וייתכן לומר, כי כל המסקנות כלולות במסקנה זו של הגמרא. ניתן ללמוד זאת אולי ממסקנת הסוגיה, שזכה הקנה וממנו עושים קולמוס לכתיבת ספר תורה. רמוז כאן עניין פנימי. אדם הלומד תורה צריך למעט עצמו מול גודלה ולהיות מוכן לקבל את מה שהיא אומרת ומלמדת אותנו, גם אם לפעמים הדבר כרוך בכך שייאלץ לכופף עצמו כקנה. ממילא אדם הלומד תורה מתוך גישה זו, קיים סיכוי נמוך שדעתו תהיה זחוה עליו. מתוך כך אדם כזה גם ירגיל עצמו להיות רגיש כלפי האחר. זו גם הסיבה שהדימוי הגנדי הוא ארז. אותו ארז משמש גם דימוי לצדיק 'כארז בלבנון ישגה'. דימויו לארז הוא בראי אלו המביטים על הצדיק. על גודלו וגובהו הרוחני, אבל אל לו לאדם עצמו להביט על האחר בצורה מתנשאת כמו מגובהו של ארז.

נמצא שמסקנה זו המהווה מעין עצה 'להיות רך קנה' היא היסוד לכל המסקנות האחרות אותן יכלה הגמרא לציין.

הרב דב זינגר הי"ו, ראש ישיבת 'מקור חיים', בה למדו גיל-עד מיכאל שעאר ונפתלי מיכאל פרנקל הי"ד, אמר בזיקה לחטיפתם ורציחתם, כי הוא לא חושב שצריך במקרה כזה להיות חזקים, אלא רכים קנה. הקושי והחוזק מהסוג של הארז יש לו יתרון אבל הרבה פעמים, כמו שאומרת הגמרא, באה רוח ועוקרת אותו. החוסן שלנו בנוי על כך קנה ולכן חכמים קבעו שכותבים בו תפילין ומזוזות.

דף זה מדפי הדף היומי המלמד אותנו להיות 'רך קנה' נלמד השבוע ביום שלישי ג' בתמוז ע"י רבים מלומדיו שהיו בדרכם ללוויית שלושת הנערים הי"ד ובחזרה ממנה, לעילוי נשמתם הטהורה.

בסוף דבריו הוסיף הרב דב זינגר הי"ו ואמר (ציטוט): "ליהודי יש רכות, ואם נהיה רכים יותר אחד כלפי השני וכלפי שמיא אז המציאות תהיה רכה יותר".

אכ"ר.

בפרשתנו, פרשת בלק, אנו קוראים על ניסיון הקללה של בלעם, שכשל והפך לברכה.

פסוקים רבים מתוך ברכות אלו הפכו לאבני יסוד ומקור לדרשות רבות באומתנו, כגון: 'מה טבו אהליך יעקב', 'מראש צורים אראנו' ועוד.

אחד מפסוקים אלו הנו "פְּנַחֲלִים נָטִיו פְּגַנַת עָלַי נְהַר פְּאֵהָלִים נָטַע ה', פְּאָרְזִים עָלַי-מִים". (במדבר כד, ו)

על פסוק זה דורשת הגמרא שלמדנו השבוע בדף כ. את הדברים הבאים:

"...אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב 'נאמנים פצעו אוהב ונערתו נשיקות שונא' (משלי כז, ו) ? - טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שבירכן בלעם הרשע. אחיה השילוני קללן בקנה אמר להם לישראל 'והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה' מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו אלא הולך ובא עמהן, דממו הרוחות עמד הקנה במקומו. אבל בלעם הרשע בירכן בארז שנאמר 'כארזים עלי מים' (במדבר כד, ו) מה ארז זה אינו עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו מרובין אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאים וכתובים".

בהקשר זה מביאה הגמרא סיפור מאגדות חז"ל. אחד מיני סיפורים רבים עליהם גדלנו משחר ילדותנו אודות רבי אלעזר שפוגש באדם המכוער.

להלן הסיפור בלשונו האוטנטית: "תנו רבנן לעולם יהא אדם רך קנה ואל יהא קשה כארז מעשה שבא רבי אלעזר (בן ר') שמעון ממגדל גדור מבית רבו והיה רכוב על החמור ומטייל על שפת נהר ושמח שמחה גדולה והייתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה. נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו שלום עליך רבי ולא החזיר לו אמר לו ריקה כמה מכוער אותו האיש שמא כל בני עירך מכוערין כמותך? אמר לו איני יודע אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית כיון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו נענית לך מחול לי. אמר לו איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו יצאו בני עירו לקראתו והיו אומרים לו שלום עליך רבי רבי מורי מורי. אמר להם למי אתם קורין רבי רבי אמרו לו לזה שמטייל אחרריך אמר להם אם זה רבי אל ירבו כמותו בישראל אמרו לו מפני מה אמר להם כך וכך עשה לי אמרו לו אעפ"כ מחול לו שאדם גדול בתורה הוא. אמר להם בשבילכם הריני מוחל לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך קנה ואל יהא קשה כארז ולפיכך זכה קנה ליטול הימנה קולמוס לכתוב בו ספר תורה תפילין